

12.ÜNİTE

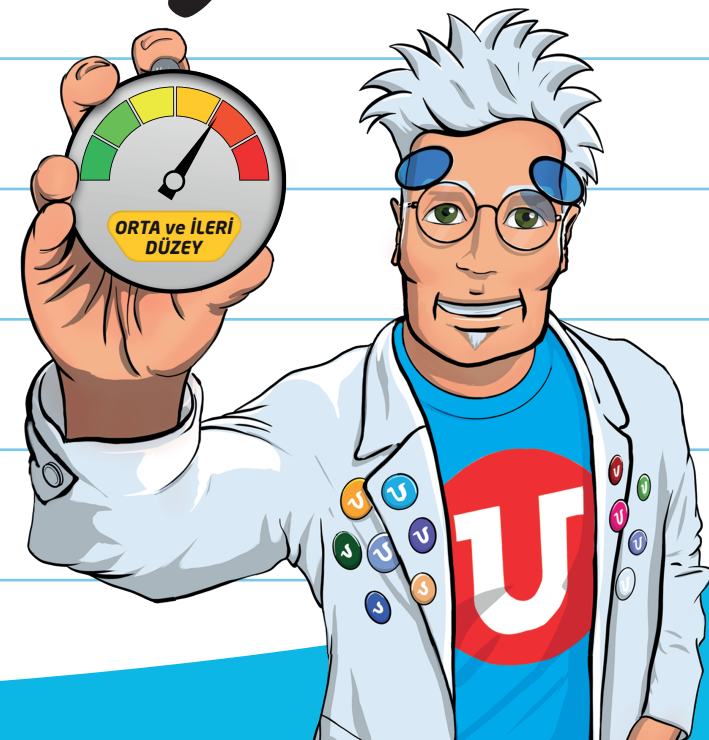

TYT Orta ve İleri Düzey Tarih Soru Bankası

XVIII-XX. Yüzyıl Arası Siyasi
Gelişmeleri (1774-1914)

BEGÜM ÜNLÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE DENGE STRATEJİSİ (1774-1914)
XVIII-XX. YÜZYIL ARASI SİYASİ GELİŞMELERİ (1774-1914)

Avrupalı devletlerin Osmanlı ya Bakış Açıları

Viyana Kongresi ve Şark Meselesi

Azınlık İsyanları

Mısır Sorunu

Boğazlar Sorunu

Kırım Savaşı

93 Harbi

Balkan Savaşları

I. Dünya Savaşı

Avrupalı devletlerin Osmanlıya Bakış Açıları

Fransa

- Sömürgecilik yarışında İngiltere gibi nüfuz alanları kuramasa da dünyada etkin unsurlardan biridir.
- Osmanlı Devleti'ne bazen yardım bazen siyasi baskı yaparak çıkarları gereği azınlıklar üzerinde politika geliştiren Fransa 1798'de Mısır'ı işgal etmiştir.
- 1881'de Tunus'u işgal etmiş ve sömürge alanlarını genişletmeye çalışmıştır.
- 1789'da Fransa'daki ihtilal sonrası yayılan özgürlükçü ve ulusçu fikirler başka toplumların da ilgisini çekerek evrenselleşmiş ve 1848'de İngiltere ve Fransa'da demokratik yönetimler kurulmuştur.

İngiltere

- Sanayi İnkılabı sonrası sömürgecilik faaliyetleri ile "Güneş Batmayan Ülke" kimliği kazanmıştır.
- Fransa İhtilali sonrası "Milliyetçilik" akımını sömürgelerindeki nüfuzu için yararlı görmüş ve Osmanlı'ya karşı "azınlık haklarını" bahane ederek Osmanlı'nın parçalanışında etkili olmuştur.

Avusturya-Macaristan

- Osmanlı gibi çok uluslu toplum yapısına sahip olan Avusturya - Macaristan İmparatorluğu, XIX. yüzyıldan itibaren Osmanlı ile dostane ilişkileri önemsemiş, birlik ve bütünlüğünü korumayı amaçlamıştır.
- XIX. yüzyılın başlarından itibaren Balkanlar üzerinde nüfuz alanları kurmaya çalışan Rusya ile egemenlik mücadelesine girişmiştir.
- 1878'de Osmanlı toprağı olan Bosna-Hersek'in yönetimini elde eden Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 1908'de Bosna- Hersek'i ilhak etmiştir.

RUSYA

- Deli Petro ile "sıcak denizlere inme" amaçlı geliştirilen Rus politikalarını önemseyen Rusya, XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren Balkanlarda nüfuz alanları kurma sürecine yönelmiş ve Osmanlı tebaasından Ortodokslar üzerinden Osmanlı'nın iç işlerine karışma olanağı bulmuştur.
- Fransız İhtilali sonrası Osmanlı'da görülen azınlık isyanlarını (Sırp ve Mora) bahane ederek Balkanlarda nüfuz alanları kurmaya çalışan Rusya, Osmanlı ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile mücadele içine girmiştir.
- XIX. yüzyıl boyunca Osmanlı ile savaş halinde olan Rusya, 1853- 1856 Kırım Harbi'nde Osmanlı karşısında yenilgi almıştır.
- 1877-1878 Osmanlı-Rus (93) Harbi sonrası Osmanlı tebaasından Ermenileri ayaklandırma sürecini başlatmıştır.

! NOT

- XIX. yüzyılın II. yarısından itibaren Fransa ihtilal fikirlerinin de etkisiyle Rusya "Ortodoksları birleştiren devlet olma" politikasını bırakarak "Panslavizm" politikasına yönelmiştir.
- Balkanları kendi çıkarları doğrultusunda Akdeniz'e inebilmek için önemli bir nüfuz alanı olarak görmüştür.
- Rusya XIX. yüzyıldan itibaren,
- Balkanlar
- Boğazlar
- Doğu Anadolu üzerinden Akdeniz'e iniş yollarını açmaya çalışmıştır.

! NOT

- Osmanlı Devleti zayıfladıkça İngiltere, Fransa ve Rusya arasında aşağıdaki konular çıkar çatışmalarının odak noktası olmuştur:
- Boğazlar
- Kapitülasyonlar
- Azınlıklar
- Dış borçlar
- Kutsal yerler
- Macar Mülteciler

Örnek:

Rusya'nın,

- XVIII. yüzyılda Ortodoks hakları,
- XIX. yüzyılda azınlık hakları ve Panslavizm

politikaları ile Osmanlı'nın tebaası olan gayrimüslimler üzerinden Osmanlı'nın iç işlerine karışması ve Osmanlı ile savaşlar yapması aşağıdakilerden hangisine yönelik değildir?

- A) Balkanlar'da nüfuz alanları kurmaya
- B) Sıcak denizlere inmeye
- C) Karadeniz'de etkili güç olmaya
- D) Kişi haklarını ve demokratik hakları geliştirmeye
- E) Osmanlı'nın siyasal etkinliğini zayıflatmaya

DENGE POLİTİKASI:

- Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyıldan itibaren Avrupalı devletler arasındaki çıkar çatışmalarından yararlanarak siyasal yaşamını devam ettirme politikasıdır.

Fransanın Mısır'ı İşgal Etmesi:

- 1798'de Fransa'nın Mısır'ı işgal etmiştir.
- Osmanlı, İngiltere ve Rusya'nın yardımıyla Fransa'yı Mısır'dan çıkarabilmiştir.
- 1801 El Ariş Antlaşması ile Fransa Mısır'ı boşalttı.

Örnek:

Fransa'nın 1798'de bir Osmanlı toprağı olan Mısır'ı işgal etmesi ile aşağıdakilerden hangisi arasında ilişki kurulabilir?

- A) İngiltere'nin, azınlık hakları üzerinden Osmanlı'ya baskısını artırması
- B) Rusya'nın Akdeniz'deki değışen dengelere karşılık Mora'daki Rumları isyana teşvik etmesi
- C) Osmanlı Devleti'nin, İngiltere ve Rusya'nın desteğini alarak Fransa'yı Mısır'dan çıkarması
- D) Fransa'nın kapitülasyonlar konusunda elde ettiği ayrıcalıkları genişleterek işgale son vermesi
- E) Fransa'nın bu tutumuna karşı İngiltere, Rusya, Avusturya ve Prusya'nın Viyana Kongresi'ni toplaması

1815 Viyana Kongresi ve Şark Sorunu

- Napolyon'un 1804'te kendini İmparator ilan etmesi sonucu "Avrupa'nın en güçlü devleti" olma amacı doğrultusunda Avusturya, İngiltere ve Rusya ile savaşmıştır.
- Waterloo Savaşı'nda Napolyon'un bozguna uğratılması sonucu;
- Napolyon'un değiştirdiği Avrupa haritasını yeniden çizmek,
- Avrupa'nın geleceğini belirlemek.
- Fransa İhtilali'nin doğurduğu özgürlükçü ve ulusçu fikirlerin yayılmasını engelleyerek mutlak monarşileri korumak,
- Avrupa güçler dengesini Fransa ihtilali öncesi gibi yeniden düzenlemek amaçlarıyla 1815'te Viyana Kongresi toplanmıştır.
- Kongreye "Dörtlü İttifak Grubu" olarak İngiltere, Rusya, Avusturya ve Prusya katılmıştır.

Viyana Kongresi:

- Belçika ile Hollanda birleştirilmiş ve Nederland (Hollanda) adıyla yeniden şekillendirilmiş,
- İsveç ve Norveç Krallıkları kurulmuş,
- İsviçre tarafsız ve bağımsız bir ülke olarak oluşturulmuş,
- Varşova Rusya'ya bırakılmıştır.
- Şark Meselesi başlamıştır.
- Restorasyon Devri başlamıştır. (1815-27)

YAYINLARI

! NOT

- Viyana Kongresi'nde Avrupa'da siyasi yapı yeniden düzenlenirken sınırların çizilmesinde din, dil, milliyet esasları gözetilmemiştir.
- Kongrenin bu tutumu "Avrupa'da uluslar arasında yeni siyasi sorunların yaşanmasına" neden olmuştur.
- 1821'de Mora'da çıkan Yunan (Rum) İsyanı'na İngiltere ve Rusya'nın fiilen destek vererek 1827'de Navarin'de Osmanlı donanmasını yakması Avrupa'da Restorasyon Devri'nin sona ermesine neden olmuştur.

Meternik Sistemi

- 1815 Viyana Kongresi'nde kurulan düzen doğrultusunda Avrupa'nın neresinde bir ayaklanma çıkarsa çıksın, hep birlikte hareket etme ve isyanı bastırma" kararlılığını içeren "Dörtlü İttifak Grubu'nun" politikası Viyana Kongresi'ne (1815) katılan Büyük Britanya, Avusturya, Rusya ve Prusya'nın Avrupa'da statükoyu korumak için ortaya koydukları sistemdir.

Şark Meselesi

- Türklerin Anadolu ve Balkanları ele geçirerek Avrupa içlerine kadar ilerlemesi;
- Malazgirt Savaşı (1071) sonrası Papa öncülüğünde Türk ilerleyişini durdurmak için Haçlı seferleri düzenlenmesi,
- Osmanlıların Rumeli'ye geçişi (1353) ve Edirne'yi almaları sonrası yine Papa'nın girişimleri, Bizans'ın çağrıları ve Balkan uluslarının Osmanlı'ya karşı birleşmeleri ile 1364 Sırpsındığı Savaşı'ndan 1448 II. Kosova Savaşı'na kadar düzenledikleri Haçlı Savaşları ile Türk varlığının Anadolu'da ve Avrupa'da istenmemesi
- XIX. yüzyıl başlarında siyasal güç kaybı içinde olan Osmanlı Devleti'nin güçsüzlüğünden yararlanarak,
- Osmanlı Devleti'nin Avrupa ve Balkanlar'dan atılması (ki bu süreci 1912-1913 Balkan Savaşlarıyla başarmışlardır.)
- Türklerin Anadolu'dan da atılması (ki bunu 30 Ekim 1918 - Mondros Mütarekesi sonrası Anadolu işgalleri ve Türklere zorla imza ettirdikleri Sevr Antlaşması ile başarmak istemişlerdir) politikaları biçiminde devam etmiştir.

Azınlık İsyamları

Sırp İsyamı

- İlk olarak 1804'te başladı.
- 1806-12 Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda 1812 Bükreş Antlaşması yapıldı.
- İlk defa ayrıcalık elde ettiler.
- Sırpaların ayrıcalık (imtiyaz) elde etmesi diğer azınlıkları bağımsızlık doğrultusunda harekete geçirdi.
- 1828-29 Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda 1829 Edirne Antlaşması yapıldı.
- Özerk oldular.
- 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) sonucunda 1878 Berlin Antlaşması yapıldı.
- Tam bağımsız oldular.

Yunan İsyanı (Mora-Rum):

- 1820'de Eflak İsyanı'yla sonuç alamayan Rum tebaa, 1821'de Mora'da yeni bir ayaklanma başlatmıştır.
- Osmanlı Devleti, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'dan aldığı yardımla isyanı bastırabilmiştir.
- Girit ve Mora valilikleri karşılığında Mısır Valisi'nden alınan yardım sonrası Osmanlı Devleti, Mehmet Ali Paşa'ya Girit ve Mora valiliklerini vermemiştir.
- Osmanlı Devleti'nin bu tutumu, Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın İsyanı'na neden olmuştur.
- Mısır Valisi'nin yardımıyla isyanın bastırılmasından, Rusya başta olmak üzere İngiltere ve Fransa memnun olmamıştır.

- 1826'da Petersburg Protokolü adı ile Osmanlı'ya verilen ultiatoma Osmanlı padişahı II. Mahmut sert cevap vermiş ve bu durum Osmanlı-Rusya Savaşı'na ortam hazırlamıştır.
- 1827'de İngiltere, Fransa ve Rusya donanmaları Navarin'de Osmanlı donanmasını yakmış ve Mora savunmasız kalmıştır.
- 1828 - 1829 Osmanlı - Rus Savaş çıkmış ve Osmanlı Devleti, Rusya karşısında yenilgi alarak barış istemiştir.
- 1829 - Edirne Anlaşması ile Rumlara bağımsızlık tanınarak Osmanlı tebaasından bir azınlık, Yunanistan adıyla ilk kez bir devlet kurabilmiştir

YAYINLARI

! NOT

- Mora'da bağımsız bir Yunan devletinin kurulması,
- Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı'na
- Fransa'nın Cezayir'i işgal etmesine neden oldu

Örnek:

Osmanlı tebaasından Sırpların 1804'te, Rumların 1821'de isyan etmelerinin XIX. yüzyıl başlarından itibaren Osmanlı'da aşağıdakilerden hangisinin yaşanmasına neden olduğu savunulabilir?

- A) Azınlık haklarını bahane eden Batılı devletlerin Osmanlı'nın iç işlerine karışmasına
- B) Osmanlı Devleti ile Rusya arasında Hünkar İskelesi Antlaşması'nın yapılmasına
- C) Paris Antlaşması ile Osmanlı toprak bütünlüğünün Avrupalı devletlerin garantisi altına alınmasına
- D) Batılı devletler arasındaki çıkar çatışmalarının derinleşmesine
- E) Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında Balta Limanı Ticaret Sözleşmesi'nin imzalanmasına

MISIR SORUNU

- Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa Yunan İsyanı'nın bastırılması karşılığında Mora ve Girit valiliklerini istedi.
- Mora'da bağımsız Yunan devleti kurulunca Kavalalı Mehmet Ali Paşa Suriye ve Girit valiliklerini istedi.
- Bu istekleri kabul edilmeyince Kavalalı'nın oğlu İbrahim Paşa'nın birlikleri harekete geçerek Kütahya'ya kadar ilerledi.
- Dönemin padişahı Rusya'dan yardım isteyince İngiltere ve Fransa'nın da araya girmesiyle olay uluslararası hale gelmiştir.
- İngiltere ve Fransa'nın etkisiyle Osmanlı Devleti ile Kavalalı arasında 1833 Kütahya Antlaşması yapıldı.

Buna göre;

- Mehmet Ali Paşa'ya Suriye ve Girit
- Oğlu İbrahim Paşa'ya Cidde ve Adana valilikleri verildi.
- Mısır sorunu geçici olarak çözüldü.

UZMAN
YAYINLARI

Örnek:

Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı'nın,

- I. Osmanlı'nın Rusya'dan yardım istemesi,
- II. Fransa'nın Mısır'daki nüfuzunu korumaya yönelik Osmanlı Devleti yerine Mısır Valisi'ne destek vermesi,
- III. Osmanlı Devleti'nin tarihinde ilk kez kendi atadığı vali ile antlaşma yapmak zorunda kalması

durumlarından hangilerine neden olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız III

C) I ve III

D) II ve III

E) I, II ve III

! NOT

- Her iki taraf da antlaşmadan memnun olmayınca kendini güvene almak isteyen II.Mahmut "Denize düşen yılana sarılır." diyerek Rusya ile 1833 Hünkar İskelesi Antlaşması'nı imzaladı.

1833 Hünkar İskelesi Antlaşması

- 8 yıl geçerli olacaktır.
- Osmanlı Devleti bir saldırıya uğrarsa masraflarını karşılamak şartıyla Rusya, donanmasıyla Osmanlı Devleti'ne yardım edecek.
- Bu madde ile ilk kez Rusya, donanmasıyla boğazları geçme hakkı elde etmiş ve bu duruma en çok İngiltere tepki göstermiştir.
- Rusya bir saldırıya uğrarsa Osmanlı Devleti, Rusya için boğazları kapatacak.
- Bu madde ile Rusya, boğazlar üzerinden gelebilecek saldırıları önlemiştir.

! NOT

- Osmanlı Devleti, boğazların statüsü ile ilgili durumunu son kez, hiçbir devletin görüşünü almadan belirlemiştir.
- Osmanlı Devleti, boğazlarla ilgili tek başına son kez bu antlaşmada karar vermiştir.
- Rusya lehine boğazların diğer devletlere kapatılması tarihte ilk kez boğazlar sorununa neden olmuştur.
- Bu durum en çok İngiltere'yi rahatsız etmiştir.

Örnek:

Osmanlı Devleti'nin, 1833 Hünkâr İskelesi Antlaşması'yla Rusya'nın donanmasıyla boğazlardan geçişine imkan tanınması, aşağıdaki devletlerden hangisinin Uzak Doğu sömürge yolları üzerindeki nüfuzunu koruma konusunda tedirgin olmasına neden olmuştur?

A) Fransa

B) Rusya

C) İngiltere

D) Avusturya

E) Piyomente

1838 Balta Limanı Ticaret Sözleşmesi

- Mısır Valisi ile Kütahya Antlaşması'nın yapılmasına rağmen Osmanlı Devleti, Mısır Valisi'nin tehdidini önleyemeyeceğini anlamıştır.
- Mısır Valisi'nin tehdidine karşı Rusya'nın desteğinin alınmasına rağmen Mısır sorunundan endişe duyan Osmanlı Devleti; Rusya'nın boğazlar üzerinden oluşturduğu tehdidi önlemek amacıyla İngiltere'nin uluslararası desteğine gereksinim duymuştur.
- Sanayi Devrimi ile tekstil alanında önemli kazanımlar elde eden İngiltere, hammadde ve pazar ihtiyacını karşılama amacıyla, Osmanlı Devleti'nin içine düştüğü siyasal bunalımlardan yararlanarak Osmanlı topraklarında ticari faaliyetlerini artırma gereksinimi duymuştur.
- Bu gelişmelerin etkisiyle Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında Balta Limanı Ticaret Sözleşmesi yapılmıştır.

! NOT

Bu antlaşma;

- Osmanlı Devleti'nde yerli tüccarların yabancı tüccarlarla rekabetinin zorlaşması,
- Yabancı malların Osmanlı pazarlarına egemen olması,
- Osmanlı Devleti'nde yerli üretimin ekonomideki payının azalması,
- Küçük el tezgahlarının kapanması, Lonca Örgütü'nün zarar görmesi,
- Osmanlı ekonomisinin giderek dışa bağımlı hale gelmesi, durumlarına neden olmuştur.

Örnek:

1838'de Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında yapılan Baltalimanı Ticaret Sözleşmesi'nde; ithalattaki vergilerin düşürülerek ihracattan alınan vergilerin artırılmasının, yerli tüccarlardan iç gümrük vergisi alınmaya devam ederken yabancı tüccarlardan iç gümrük vergisi alınmamasının,

- I. yerli üretimin ekonomideki payının azalması,
- II. yerli tüccarların yabancı tüccarlarla rekabet gücünün azalması,
- III. dış ticaret açığının kapatılması

durumlarından hangilerine neden olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

E) II ve III

1840 Londra Konferansı

- Mısır hukuken Osmanlı'ya bağılı kalmak şartı ile yönetimi Mehmet Ali Paşa'ya bırakılacak
- Mısır eyaleti Osmanlı'ya senede 80 bin altın vergi ödeyecek
- Suriye, Girit, Adana valilikleri Osmanlı'ya bırakılacak
- Mısır valiliğı babadan oğula geçmek şartıyla Kavalalı ailesine bırakılacak

! NOT

- Mısır sorunu kesin olarak çözülmüştür.

1841 Londra Boğazlar Sözleşmesi

- İngiltere, Fransa, Rusya, Prusya, Avusturya ve Osmanlı'nın katıldığı konferansta boğazlar üzerinde Osmanlı Devleti'nin söz sahibi olduğu esasında uzlaşmıştır.
- Boğazların statüsü ilk kez uluslararası bir konferansta ve diğer devletlerin iradesi ile şekillenmiştir.
- Boğazların durumu "uluslararası" bir boyut kazanmıştır.

1853-56 KIRIM SAVAŞI

- Rusya'nın sıcak denizlere inmek istemesi
- Boğazlardan Akdeniz'e inmek istemesi
- Rusya'nın Eflak ve Boğdan'ı işgal ederek başlattığı savaştır.
- Rusya'nın amaçları başta İngiltere olmak üzere Avusturya ve Fransa'yı rahatsız ettiği için bu devletler Rusya'ya karşı Osmanlı'nın yanında yer almışlar ve donanmalarını İstanbul'a göndermişlerdir.
- Rusya bu durumun 1841 Londra Boğazlar Sözleşmesi'ne aykırı olduğunu iddia edip Sinop Baskını (1853) ile Osmanlı donanmasını yaktıysa da Kırım'da yapılan savaşı kaybetmiş ve barış istemek zorunda kalmıştır.

1856 Paris Antlaşması:

- Osmanlı Devleti bir Avrupa Devleti sayılacak ve Avrupa hukukundan faydalanacaktır.
- Avrupa kamuoyunun Osmanlı lehine tavır almasında ve özellikle Rusya'ya karşı diplomatik destek bulmada bu maddenin olumlu katkısı olmuştur.
- Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğü Avrupalı devletlerin garantisi altında olacaktır.
- Osmanlı Devleti'nin uluslararası saygınlığını zedeler niteliktedir.
- Osmanlı Devleti'nin kendi varlığını tek başına uzun bir süre daha devam ettiremeyeceğini kanıtlar.
- Rusya'ya karşı, Avrupalı devletlerin "Denge siyaseti" desteğini alma açısından olumlu bir maddedir.

- Osmanlı Devleti ve Rusya Karadeniz'de savaş gemisi bulunduramayacaktır.
- Osmanlı yenik devlet muamelesi görmüştür.
- Osmanlı Devleti Eflak ve Boğdan'a özerklik verecektir.
- Avrupalı devletler bu madde ile Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmıştır.
- Bu durum devletin bağımsızlık ve egemenlik haklarına aykırıdır.
- Avrupalı devletler Islahat Fermanı'nı (1856) dikkate alacaktır.

Örnek:

Paris Antlaşması'nda yer alan, "Osmanlı Devleti bir Avrupalı devlet sayılacak. Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğü Avrupalı devletlerin garantisi altında olacak." kararları,

- I. Karadeniz'in tarafsızlığı esas alınarak Karadeniz'de Osmanlı ve Rusya'nın donanma bulunduramaması,
- II. Eflak ve Boğdan'ın iç yönetiminin Avrupalı devletlerce oluşturulacak bir komisyona bırakılması
- III. Osmanlı tebaasından azınlıklar için ıslahatlar yapılması

hükümlerinden hangileriyle çelişmektedir?

A) Yalnız I

B) Yalnız III

C) I ve II

D) I ve III

E) II ve III

! NOT

→ Paris Konferansı öncesinde, Osmanlı egemenliğinde yaşayan azınlıkların özellikle Rusya'nın etkisi altına girmesini önlemek için Avrupalı devletlerin baskısı ile Islahat Fermanı ilan edilmiştir.

! NOT

→ Bu savaş Osmanlı ekonomisini olumsuz etkilemiş ve ilk kez İngiltere'den dış borç alınmıştır.

→ Osmanlı Devleti zamanla bu borçların faizlerini dahi ödeyemez hale gelmiştir.

→ Sonunda 1881 Muharrem Kararnamesi ile dış borçların ödenmesinde yeni koşullar belirlenmiştir.

→ Avrupa devletleri alacaklarını kendileri tahsil etmek için Düyunuumumiye (genel borçlar) İdaresi'ni kurmuşlardır.

→ Böylece Osmanlı Devleti'nin gelir getiren kaynaklarına el koymuşlardır.

Örnek:

1853 - 1856 Osmanlı - Rus (Kırım) Harbi esnasında,

- I. Sinop Baskını'nın yaşanması,
- II. Osmanlı'da dış borçlanmaya gidilmesi,
- III. azınlıklar için Avrupalı devletlerin büyükelçileri tarafından Islahat Fermanı'nın hazırlanması

gelişmelerinden hangilerinin görüldüğü söylenebilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve III

D) II ve III

E) I, II ve III

1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı (93 Harbi)

Savaş Öncesindeki Gelişmeler

- Rusya, Osmanlı Devleti'ni parçalamak ve Akdeniz'e inmek için Balkan coğrafyasını kullanmak istemiştir. Ancak Paris Antlaşması gereği açıkça Osmanlı Devleti'ne savaş açamayınca uluslararası hukukta etkili bir savaş sebebi bulmak için azınlıkları isyana teşvik etmiş ve kısa sürede Balkan halklarını devlete isyan ettirmiştir.
- Başta İngiltere olmak üzere Almanya, Fransa, Avusturya ve İtalya, Rusya'nın Balkanlarda tek başına hakim olmasını önlemek için soruna müdahil olmuş ve İstanbul'da Tersane (Haliç) Konferansı'nı düzenleyerek, Osmanlı Devleti'nden Balkanlarla ilgili ağır isteklerde bulunmuştur.
- 1876'da toplanan Londra Konferansı'nda da bir sonuç çıkmayınca, Avrupalı devletler tarafsızlıklarını ilan etmiştir. Böylece Rusya istediğini alarak Osmanlı Devleti'ne saldırmıştır.

Örnek:

- 1877 -1878 Osmanlı - Rus Harbi'nin öncesinde Sırbistan, Bosna - Hersek ve Bulgaristan'da çıkan isyanları bahane eden Rusya, "Balkan Bunalımı" adıyla sorunu savaş eşiğine getirmeye çalışmıştır.
- Batılı devletler ise bu süreci Londra Protokolü ve Haliç (Tersane) Konferansları düzenleyerek barışçıl yollarla çözmek isteseler de bu konferanslar sonucu Osmanlı'dan, "Bulgaristan ve Bosna - Hersek'te ıslahatlar yapılmasını, yapılan ıslahatların Batılı devletlerce oluşturulacak bir komisyon tarafından denetlenmesini" istemişlerdir.

Rusya ve Batılı devletlerin bu tutumları Osmanlı Devleti'nin aşağıdaki yönlerinden hangisiyle çelişmez?

- A) Ülke bütünlüğünü önemsemesiyle
- B) Diplomatik ilişkileri sürdürmesiyle
- C) Egemenlik haklarını korumaya çalışmasıyla
- D) İç işlerine karışılmasına karşı olmasıyla
- E) Bağımsız devlet anlayışını önemsemesiyle

Savaşın Gelişmesi

- Kafkasya'dan giren Rus ordusu Erzurum'a kadar ilerlerken Balkanlardan saldıran Rus ordusunun Plevne müdafaasına rağmen Çatalca'ya kadar ilerlemesi sonucunda Osmanlı Devleti barış istemek zorunda kalmıştır.

→ Savaşın sonucunda Ayastefanos Antlaşması imzalanmıştır.

Buna göre;

→ Karadeniz ve Ege Denizi'nde sahili olan Büyük Bulgar Krallığı kurulacak

→ Sırbistan, Karadağ ve Romanya'ya (Eflak-Boğdan) bağımsızlık verilecek

→ Bosna-Hersek'e özerklik verilecek.

→ Batum, Kars, Ardahan ve Doğu Beyazıt Rusya'ya bırakılacak

→ Osmanlı Devleti Ermenilerin yaşadığı yerlerde (Doğu Anadolu) islahat yapacak hükümleri Osmanlı'ya kabul ettirilmiştir.

1878 Berlin Antlaşması:

- Ayastefanos ile kurulan Bulgaristan üçe bölünmüş ve bugünkü Bulgaristan coğrafyasında Osmanlı Devleti'ne bağlı özerk bir Bulgaristan kurulurken diğer topraklar çeşitli şartlarla Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır.
- Böylece Rusya'nın Bulgaristan üzerinden Akdeniz'e inişi önlenmiştir.
- Sırbistan, Karadağ ve Romanya'ya bağımsızlık verilmiştir.
- Bosna - Hersek hukuki olarak Osmanlı Devleti'ne bağlı olacak ancak yönetimi geçici olarak Avusturya'ya bırakılacaktır.
- Berlin Antlaşması'nda Bosna-Hersek'in yönetiminin Avusturya'ya bırakılması; Rusya'nın Balkanlarda yayılmasını önleme ve Sırbistan'ın Adriyatik Denizi'ne çıkmasını önlemek için Avrupalı devletlerin aldığı bir tedbirdir.
- Avusturya II. Meşrutiyet'in getirdiği karışık ortamdan istifade ederek (1908) Bosna-Hersek'i ilhak edecektir.

- Kars, Ardahan ve Batum Rusya'ya bırakılmış, Doğu Beyazıt'ın Osmanlı Devleti'ne geri verilmesi karşılığında savaş tazminatının artırılmasına karar verilmiştir.
- Osmanlı Devleti'nin Anadolu'da Ermenilerin yaşadığı bölgelerde ve Girit'te ıslahat yapmasına karar verilmiştir.
- Teselya Yunanistan'a bırakılmıştır.
- Anlaşmanın 61. maddesinde "Ermenilere ıslahat" adı altında Rusya'nın, Ayastefanos Anlaşması'nda Ermeniler üzerinde elde ettiği nüfuzu kırılarak, Ermeni sorunu İngiltere öncülüğünde Avrupa ülkelerinin kontrolüne geçmiştir.

Ermeni Meselesinin Ortaya Çıkışı

- Osmanlı millet sistemi içinde Gregoryen milleti olarak bilinen Ermeniler XIX. yüzyıl başlarında Milleti Sadıka olarak adlandırılıyordu.
- Müslüman Türkler ile iç içe yaşadıkları için Türk kültürünün etkisinde kalmışlar, Türkçe konuşuyor hatta ayinlerini bile Türkçe yapıyorlardı.
- Osmanlı Devleti'nde önemli görevlere getirilmişler, bakanlık ve elçilik yapanlar bile olmuştur.
- Özellikle büyük şehirlerde yaşayan Ermeniler ticaret, sanat, sarraflık ve bankerlik ile uğraşarak zengin olmuşlardı.

! NOT

- 1887'de Ermeni ayaklanmalarını örgütlemek için İsviçre'de Hınçak Cemiyeti ve 1889'da Rusya'da Taşnak Ermeni Cemiyeti kurulmuştur.

Ermenilerin Çıkardığı Olaylar

- Ermeni komiteleri ilk defa 1890'da Erzurum ve Adana'da isyan çıkarmışlardır.
- 1893'te Merzifon'da güvenlik kuvvetlerine ateş açarak yirmi beş askerimizi şehit etmişlerdir.
- 1894'te İstanbul'da bir yürüyüş düzenlemişler, Babıali'ye baskın düzenlemişlerdir.
- Ermeni olaylarının en şiddetlisi Sason'da meydana gelmiştir (1894). Buradaki Ermeni halk devlete vergi vermemeye ve Müslümanları yok etmeye çağrılmış, isyanın büyümesi üzerine Osmanlı Devleti bölgeye asker sevk ederek isyanı bastırmıştır.
- Yine Ermenilerce Kayseri, Yozgat, Çorum, Zeytun ve Kahramanmaraş'ta ayaklanmalar çıkartılmıştır.
- 1896'da İstanbul Beyoğlu'ndaki Osmanlı Bankası'nı ele geçirip olay çıkarmışlardır.

- II. Abdülhamit'e suikast düzenlemişlerdir.
- Osmanlı Devleti'nin isyanları bastırma çabaları, Avrupa'ya "Ermeniler katlediliyor." diye duyurulmuş, Avrupa'dan bir heyet Anadolu'ya gelerek incelemelerde bulunmuştur. Ermeniler katlediliyor, haberinin asılsızlığı ortaya çıkmıştır.
- 1914'te Adana ve Dört Yol'da Müslümanlara saldırarak katliamlar başlatmışlardır.

Örnek:

1887'de İsviçre'de kurulan Hınçak ve 1890'da Kafkasya'da kurulan Taşnak Cemiyetleri, Ermeni İhtilal Komiteleri adı altında 1890 - 1915 arası Osmanlı'nın Doğu Anadolu toprakları başta olmak üzere özellikle Edirne'den Van'a Anadolu'nun değişik şehirlerinde vahşet ve soykırım nitelikli katliamlar (tedhiş) yapmışlardır.

Osmanlı'da "Millet-i Sadıka / dost - sâdık millet" olarak bilinen Ermenilerin bu tutumlarının,

- I. Rusya'nın Doğu Anadolu üzerinden Akdeniz'e inmek amacıyla Ermenileri kullanması,
- II. Rus yayılcılığına karşı İngiltere'nin Uzak Doğu sömürge yollarının güvenliğini sağlamak amacıyla Ermenileri Rusya'ya karşı tampon güç olarak kullanma çabası,
- III. Osmanlı üzerinde çıkar çatışması içinde olan devletlerin "azınlık haklarını" kullanarak nüfuz alanları oluşturması

durumlarının hangilerine bağlı olarak ortaya çıktığı savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

Uzak Doğu Sömürge Yollarının Kısalması ve Nüfuz Mücadeleleri

Süveyş Kanalının Açılması (1869)

- 1869'da bir Fransız şirketi ve Mısır hükümetinin ortaklığı ile Süveyş Kanalı açılmış böylece İngiltere'nin sömürge yolları kısalmıştır. Bu durum Doğu Akdeniz'in stratejik önemini artırırken İngiltere için açılan kanal önemli bir sömürge yolu haline gelmiştir.

Kıbrısın İngiltereye Bırakılması (1878)

- İngiltere, Süveyş Kanalı'nı kontrol altında tutmak için Kıbrıs'ı bir askeri üs olarak kullanmak amacı ile Ayastefanos Antlaşması'nı Osmanlı lehine değiştirme ve Rusya'ya karşı Osmanlı Devleti'ni korumak bahaneleri ile yirmi yıllığına Osmanlı'dan kiralamıştır.
- Daha sonra adayı boşaltmayı reddeden İngiltere, I. Dünya Savaşı sırasında Kıbrıs'ı 5 Kasım 1914'te ilhak etmiş ve Lozan Antlaşması ile (1923) Türkiye Kıbrıs'ın İngiltere'ye ait olduğunu kabul etmiştir.

İngilterenin Mısır'ı İşgali (1882)

- Süveyş Kanalı'nı doğrudan kontrol altına almak isteyen İngiltere Mısır'da çıkan iç karışıklıklardan istifade ederek Mısır'ı geçici olarak işgal etmiştir (1882).
- Mısır hukuken Osmanlı Devleti'ne bağlı olduğu için 1885'te yapılan bir anlaşma ile İngilizlerin Mısır'ı kontrol altına almasına karar verilmiştir. İngiltere I. Dünya Savaşı sırasında Mısır'ı kendi topraklarına kattığını ilan etmiştir (5 Kasım 1914).

UZMANLAR
YAYINLARI

Girit Sorunu ve Osmanlı - Yunan Savaşı (1897)

- 1878'de Giritli Rumlar için Halepa Fermanı'na rağmen 1890'da Giritli Rumlar yeniden isyan edince Yunanistan adayı ilhaktaki ısrar etmiştir.
- Bu durum üzerine Osmanlı Devleti Yunanistan'a savaş açmıştır.
- Yunan ordusu Dömeke Meydan Savaşı (1897) ile yenilgiye uğratılmış ve Yunan topraklarının bir kısmı ele geçirilmiştir.
- Bu gelişmeler üzerine Avrupalı devletler araya girmiş ve yapılan İstanbul Antlaşması ile Osmanlı ordusu savaşın başladığı sınırlara çekilirken Girit'e özerklik verilmiştir.

! NOT

- Yunanistan, savaşla ele geçiremediği Girit'i II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Osmanlı Devleti'nde yaşanan karışıklıklar sırasında topraklarına katmıştır (1908).
- Osmanlı Devleti, bu durumu 1913 Atina Antlaşması'yla kabullenmiştir.

Reval Görüşleri (1908)

- Rus Çarı ile İngiltere Kralı arasında yapıldı.
- Makedonya Sorunu,
- Boğazların durumu,
- Osmanlı yönetimindeki Hristiyanlar için yapılacak ıslahatlar,
- Asya, Uzakdoğu ve Balkanların paylaşımı konuları gündeme gelmiştir.

İttihat ve Terakki Fırkası

- 1889'da İttihad-ı Osmani adıyla Mektebi-i Tıbbiye'de kurulan ve sonraları İttihat ve Terakki Fırkası adını alacak olan siyasi örgüt II. Abdülhamit'e rağmen "Meşrutiyet'in yeniden ilanı" amacıyla harekete geçmişlerdir.
- İttihat ve Terakki Fırkası ile Jön Türklerin 1902 ve 1906 kongrelerinde uzlaşmaları, Rumeli'de Niyazi Bey'in isyanına Binbaşı Enver'in de destek vermesi sonucu padişah II. Abdülhamit 24 Temmuz 1908'de resmen Meşrutiyeti ilan etmiştir.
- Meşrutiyet karşıtları 31 Mart Olayı'nı çıkarmıştır. (13 Nisan 1909)
- İsyancı Selanik'ten gelen Hareket Ordusu tarafından bastırıldı.
- Ordu yenilikleri korudu.
- II. Abdülhamit tahttan indirilerek yerine V. Mehmet Reşat çıkarıldı.

TRABLUSGARP SAVAŞI (1911-12)

- Neden: Siyasi birliğini geğ sağlayan İtalya'nın hammadde ve pazar arayışı
- İngiltere Mısır'ı işgal altında tutuğu için karadan, donanması yeterli olmadığı için denizden yardım gönderemedi.
- Mustafa Kemal Bey, Enver Bey, Celal Bey, Fethi Bey, Ali Bey gizlice Trablusgarp'a giderek halkı örgütlemiştir.
- İtalya Osmanlı'yı barışa zorlamak için On İki Ada ve Rodos'u işgal etmiştir.
- Sonuç: Uşi Antlaşması ile sonuçlandı.
- Trablusgarap ve Bingazi İtalya'ya bırakıldı. (Kuzey Afrika'daki son toprak kaybıdır.)
- Balkan Savaşları bitene kadar adalar İtalya'da kalacaktır.

I. Balkan Savaşı (1912-13)

- Osmanlı Devleti'nin Almanya'ya yaklaşmasından rahatsız olan İngiltere, Reval Görüşmeleri'nde (1908) Rusya'yı Balkanlar üzerindeki politikalarında serbest bırakmıştır.
- Rusya'nın kışkırtmasıyla Balkanlarda yayılmacı politikalarına devam eden Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki topraklarını paylaşmak için ittifak oluşturmuşlardır.
- Balkan devletleri Osmanlı Devleti'nden Makedonya'da Hristiyanlar lehine ıslahatlar yapılmasını istemişler ve istekleri kabul edilmeyince 8 Ekim 1912'de Karadağ'ın Osmanlı Devleti'ne saldırması ile I. Balkan Savaşı başlamıştır.
- Sırbistan, Yunanistan ve Bulgaristan da art arda savaşa katılmış ve Osmanlı Devleti dört cephede birden savaşmak zorunda kalmıştır.
- Bulgarlar; Edirne, Kırklareli ve Lüleburgaz'ı ele geçirip Çatalca'ya kadar ilerlediler.

- Yunanlılar Ege Adalarını ve Selanik'i ele geçirdiler.
- Makedonya; Sırp, Karadağlılar ve Bulgarlar tarafından işgal edilmiştir
- Osmanlı Devleti ile sınırı kalmayan Arnavutluk, bağımsızlığını ilan ederek Osmanlı Devleti'nden ayrılan son Balkan devleti olmuştur (1913).
- Avrupa devletleri durumu değerlendirmek ve Balkanlardaki savaşı durdurmak amacıyla Londra'da bir konferans toplanmasını sağlamışlardır.
- Londra Konferansı'nın sonunda Osmanlı Devleti ile Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ arasında Londra Antlaşması imzalandı (30 Mayıs 1913).

Bu antlaşmaya göre;

- Edirne, Kırklareli, Dedeağaç ve Trakya'nın tamamı Bulgaristan'a verilecek ve Midye-Enez hattı sınır olacaktır.
- Güney Makedonya, Selanik ve Girit Yunanistan'a bırakılacaktı.
- Orta ve Kuzey Makedonya Sırbistan'a verilecekti.

! NOT

- I. Balkan Savaşı sırasında toplanan Londra Konferansı sürerken İttihat ve Terakki Partisi Babıali Baskını ile hükûmeti ele geçirmiştir (23 Ocak 1913).

Örnek:

7 Ekim 1912'de Karadağ'ın Osmanlı'ya savaş ilanı ile başlayan Birinci Balkan Savaşı esnasında görülen gelişmeler arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Bab-ı Ali Baskını'nın yaşanması
- B) Arnavutluk'un bağımsızlık ilan etmesi
- C) Batı Trakya ve Makedonya'nın elden çıkması
- D) Edirne ve Kırklareli'nin geri alınması
- E) İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yönetim ve ordu üzerindeki etkinliğini artırması

II. Balkan Savaşı (1913)

- I. Balkan Savaşı sonucunda Osmanlı Devleti'nin Balkanlardan çekilmesi bölgede siyasi otorite boşluğuna yol açmıştır.
- Bulgaristan'ın daha fazla toprak aldığını öne süren Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ birleşerek Bulgaristan'a saldırmışlar ve böylece II. Balkan Savaşı başlamıştır (29 Haziran 1913).
- İlk savaşa katılmayan Romanya da savaşa katılmıştır.
- Osmanlı ilk savaşta kaybettiği Edirne ve Kırklareli'ni geri almıştır.
- Her cephede yenilgiye uğrayan Bulgaristan'ın isteği üzerine II. Balkan Savaşı'nı bitiren antlaşmalar imzalanmıştır.

Örnek:

XX. yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki egemenlik alanlarını gösteren bu haritaya göre,

- I. Balkan uluslarının bağımsızlık elde ettikleri,
- II. Osmanlı'nın Balkanlar'daki topraklarının bir bölümünü kaybettiği,
- III. Batı Trakya ve Makedonya'da Türklerin azınlık durumuna düştüğü

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

! NOT

- Balkan devletleri arasında Bükreş Antlaşması yapılmıştır.
- Osmanlı ile Bulgaristan arasında İstanbul Antlaşması,
- Osmanlı ile Yunanistan arasında Atina Antlaşması,
- Osmanlı ile Sırbistan arasında İstanbul Antlaşması yapılmıştır.

Değişen Dünya Güçler Dengesi

- XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Avrupa'da önemli gelişmeler yaşanmıştır.
- 1870'te İtalya, 1871'de ise Almanya siyasi birliklerini kurarak Avrupa sınırları içindeki yerlerini almışlardır.
- İtalya ve Almanya'nın siyasi birliklerini kurması Avrupa'daki güçler dengesini bozmuştur.
- Almanya ve İtalya'nın sömürgecilik faaliyetlerine yönelmeleri Fransa ve İngiltere'nin savunma önlemleri almasına ve sömürge yollarının güvenliğini sağlama çalışmalarına yol açmıştır.
- Bunun sonucunda Avrupa'da devletleri arasında bloklaşmalar olmuştur.

- 1882'de Almanya, İtalya ve Avusturya - Macaristan İmparatorluğu Üçlü İttifak (bağlaşma) devletleri adı altında birleşmişlerdir.
- Bu ittifaka karşı 1907'de İngiltere, Fransa ve Rusya Üçlü İtilaf (anlaşma) devletlerini oluşturdular.
- Bu bloklaşmalar Avrupa'da başlayıp dünyanın değişik bölgelerine yayılan I. Dünya Savaşı'nın çıkmasında etkili olmuştur.

I.DÜNYA SAVAŞI (1914-18)

GENEL NEDENLER

Fransız İhtilali sonucunda ortaya çıkan milliyetçilik akımının etkisi,
Sanayi İnkılabı ile birlikte sömürgeciliğin hızlanması,
Hammadde ve pazar arayışının devletler arası rekabete dönüşmesi,
Avrupa devletleri arasında bloklaşma ve silahlanma yarışının hızlanması.

ÖZEL NEDENLER

Fransa'nın 1871 Sedan Savaşı'nda Almanya'ya kaptırdığı Alsas Loren kömür havzasını geri almak istemesi,
Avusturya - Macaristan İmparatorluğu ile Rusya'nın Balkanlara hâkim olma düşüncesi,
İtalya'nın Akdeniz'e egemen olma düşüncesi,
Rusya'nın dünya ticaretinden pay almak için sıcak denizlere ulaşmak amacını taşıması ve Balkanlarda uyguladığı Panславizm politikası,
Japonya'nın Asya ve Büyük Okyanus'ta yayılma amacını gütmesi.

Savaşın Başlaması:

→ 28 Haziran 1914'te Avusturya-Macaristan veliahdının Saraybosna'yı ziyaretinde bir Sırp tarafından öldürülmesi savaşın kıvılcımı olmuştur.

Osmanlı'nın Savaşa Girmesi:

- Osmanlı Devleti İtilaf devletleriyle birlikte savaşa katılmak istediğini belirtmiş; ancak İtilaf Devletleri Osmanlı topraklarını kendi paylaşım sahası olarak gördüklerinden duruma soğuk bakmışlar ve tarafsız kalmasını istemişlerdir.
- Almanya'nın yanında savaşa girilirse Balkan Savaşlarıyla kaybedilen toprakların geri alınabileceği, kapitülasyonların kaldırılacağı ve Kafkasya'daki Türk dünyası ile birleşilebileceği düşüncesiyle hareket eden İttihat ve Terakki yöneticileri 2 Ağustos 1914'te gizli bir Osmanlı - Almanya ittifak antlaşması imzalamışlardır.
- Savaş başlarında Osmanlı Devleti, tarafsızlığını ilan etmiş ve kapitülasyonları tek taraflı olarak kaldırdığını açıklamış ve bu durum itilaf devletlerini memnun etmemiştir.
- Almanya ise diğer devletlerin kabul etmesi hâlinde kapitülasyonların kaldırılmasını kabul edeceğini belirtmiştir.

- Akdeniz'de İngiliz donanmasından kaçan Goben ve Breslav isimli Alman savaş gemileri, Boğazları geçerek Osmanlı Devleti'ne sığınmış ve Osmanlı Devleti bu gemileri satın aldığını bildirerek İngilizlere vermemiştir.
- Yavuz ve Midilli olarak isimlerinin değiştirildiği gemiler, Karadeniz'e açılmış, Rusya'nın Sivastopol ve Odessa Limanlarını bombalamışlardır.
- Böylece Osmanlı Devleti resmen savaşa katılmıştır (13 Kasım 1914).
- Padişah V. Mehmet Reşat tarafından cihat ilan edilmiş, Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesi ile savaş alanı daha da genişlemiş ve cephe sayısı artmıştır.